DISSERTATIO INAVGVRALIS MEDICA

DE

ADAMANTE

QVAM

AVSPICE SVMMO NVMINE

EX CONSENSV ATQVE AVCTORITATE

GRATIOSAE FACVLTATIS MEDICAE

IN ALMA FRIDERICIANA

PRAESIDE

D. IOANNE HENRICO SCHVLZE

MEDICINAE ELOQVENTIAE ANTIQVITATVM ET PHILOSOPHIAE PROFESSORE PVBLICO ORDINARIO

ACADEMIAE CAESAREAE NATVRAE CVRIOSORVM ET REGIAE SOCIETATIS SCIENTIARVM BEROLINENSIS SODALE

PRO GRADV DOCTORIS

SVMMISQVE IN MEDICINA HONORIBVS AC PRIVILEGIIS MORE MAIORVM RITE CAPESSENDIS

AD DIEM V. CALEND. MAII, M DCC XXXVII.

PLACIDAE ERVDITORVM DISQVISITIONI EXHIBET

AVCTOR RESPONDENS

IOANNES FABRI, PANNONIVS,

ARTIVM AC PHILOSOPHIAE MAGISTER.

HALAE MAGDEBVRGICAE

Litteris IOAN. CHRIST. HILLIGERI, Acad. Typogr.

SERENISSIMO CELSISSIMOQVE
S. R. I. PRINCIPI AC DOMINO

DOMINO

CAROLO FRIDERICO

HEREDI NORVAGIAE
SVPREMO DVCI SLESVICI
DVCI HOLSATIAE, STORMARIAE
ET DITHMARSIAE
COMITI OLDENBVRGI ET DELMENHORSTI
CETERA
ORDINVM S. ALEXANDRI ET DIVI ANDREAE
EQVITI SPLENDIDISSIMO
PRINCIPI ET DOMINO SVO
CLEMENTISSIMO

CVMVLATIS FAVSTORVM OMINVM CAVSSIS
INTER PLAVSVS ADMIRANTIVM
DVCIS TANTI VIRTVTES
ET MENTEM SIDEREOS MOTVS IMITATAM
CVNCTAQVE FORTVNAE BONA VINCENTEM
ANIMVM
IN THEATRO TERRARVM
QVO NVLLVM IN HVMANIS MAIVS
PVBLICAE TRANQVILLITATIS PIGNVS
ET PRAESIDIVM
CIVIBVS ATQVE EXTERIS
COMMVNEM TVTELAM ET PERFVGIVM
FATA INDVLSERE
SVB NATALEM
AVSPICATISSIMVM ET DESIDERATISSIMVM
REGIAE CELSITVDINIS
OCTAVVM ET TRICESIMVM
PERPETVAM FELICITATEM
VOTIS CONCEPTISSIMIS PRECATVR
CONSIDERATIONEMQVE HANC ADAMANTIS
SACRAM ESSE
VOLVIT
PRINCIPI OPTIMO
ADDICTVS TOTO SANGVINE CLIENS
IOANNES FABRI.

PROOEMIVM.

QVum nuper publicæ relationes crebram mentionem facerent,quam incredibilis vis adamantum ex Braſilia in Europam aduecta Luſitanorum nauibus fuerit: mercatoresque cœperint diſpicere, quo modo cauendum ſit, ne pretioſæ mercis copia vilitatem eiusdem ſecum adferat: inter medicos quoque diuerſa iudicia audiebantur. Alios enim veneficiorum multitudinem maiorem extimeſcere ſubiit: alii ægrotis parabiliorem ad varios morbos medicinam gratulabantur; atque rurſus alii nec metuere ſe aliquid, nec magnopere ſperare oſtendebant. Neque deſtituti videbantur ſingularum ſententiarum patroni vel magnorum virorum auctoritatibus, vel rationum, præſertim ex ore diſerti grauisque viri ſonantium, ponderibus. Mouit me ille tantus diſſenſus, vt per omnis æui bonos ſcriptores ea requiſitum irem, quæ ad hanc controuerſiam pertinent, ponderatisque argumentis indagarem,in quam partem vera ſententia magis inclinaret. Ea ita-

que in chartam tum coniecta ad incudem ſuaſu Excellentiſſimi Viri, PRAESIDIS mei, reuocaui inque hunc ordinem redegi, vt pro ſpecimine inaugurali, quod leges iubent edere, in publicum conſpectum producerem. Accipe igitur, beneuole lector, hancce commentatiunculam, ſique de lapide, cui hominum conſenſu maximum pretium ſtatuitur, minus digna tuis oculis dediſſe videbor, pro æquitate tua excuſes primorum conatuum tenuitatem, tuique fauoris gratia ſupple, quantum defuiſſe viribus noſtris intelliges.

CAPVT I.

HISTORICA TAM DE ADAMANTE QVAM EIVS ACCVSATIONE TRADENS.

CONSPECTVS.

Adamantis etymologia & homonymia, §. I.
Veteres parum explorati de adamante habent: multaque tradunt, quæ noſtris non conueniunt, §. II.
Deſcriptio adamantis, §. III.
De fodinis, adamantum prouentu nobilitatis, qui ſcripſerint, §. IV.
Ex Tavernerio breuiter de fodina ad Raolcondam: item de altera, quæ Culur aut Gani vocatur, §. V.
De tertia fodina in regno Bengalæ: & adamantibus inſulæ Borneo, §. VI.
De aliis locis quæritur, & de pſeudo adamantibus, §. VII.
Noſtro tempore cogniti adamantes poſſunt comminui, findi, teri, cælari, §. IIX.
Sed ignis, niſi ſolaris, omnem vehementiam eludit, §. IX.
Quid medici antiqui de adamante ſenſerint, §. X.
Græcorum nemo adamantem vel laudat vel accuſat: Latini vno ore eum commendant, §. XI.
Medii æui ſcriptores vſque ad ſeculum XV. nihil graue de eo ſcripſerunt, præter Auerroem Arabem, & Santem Ardoynum; de quibus tamen dubium eſt, annon per errorem factum ſit, §. XII.

Pro-

Propiori æuo maiori ardore accuſatus eſt, §. XIII.
Cuius auctores feruntur Theophraſti Paracelſi adſeclæ, §. XIV.
Sed prudentiores ipſi dubitare ſe ſignificant, §. XV.
Aequiuocatio mater huius erroris fuiſſe videtur, §. XVI.
Status totius controuerſiæ, §. XVII.

§. I.

ADamas Latinis eodem nomine, quo apud Græcos etiam, venit. Eſt autem, vt indubium puto, origine Græcum, ex α priuatiuo & verbo δαμάζω, *domo*: vt ἀδάμας idem ſit, tamquam diceres *indomitum*, quod vel omnino non poteſt, aut ſine magna moleſtia nequit domari. Quæ veteribus perſuaſio fuerit de indomita, vel non domanda eius indole, liceat PLINII verbis docere *natur. hiſtor. libr. XXXVII. cap. 4. incudibus hi deprehenduntur, ita reſpuentes ictum, vt ferrum vtrimque disſultet, incudesque etiam ipſæ disſiliant. Quippe duritia inenarrabilis eſt, ſimulque ignium victrix natura. Vnde & nomen indomita vis Græca interpretatione accepit.* Manifeſtum vtique eſt, quod bonus Plinius notioni grammaticæ nimis ſtricte inhæreat: quum vſus Græci ſermonis doceat, quod α priuatiuum non ſemper abſolute neget, ſed ſæpius difficultatem tantum denotet. Docet hoc ſcholiaſtes HESIODI ad *ſcut. Hercul. verſ.* 137. atque ſimul indicat homonymiam, qua poëtis & mythographis *adamas* & *adamantinus* non raro ponitur pro chalybe aut ferro durisſimo; quod quidem hoc loco pluribus teſtimoniis comprobare minime puto conueniens. Sufficiat vnicum adiecisſe exemplum homonymiæ ex ſacris litteris, vbi Græci interpretes adamantem & adamantinum vocant, quod alii rectisſime exponunt *perpendiculum*, & ad eius rectitudinem adcurate exactam muri ſtructuram *Amoſi* VII, 7. 8.

§. II.

Adamantis gemmæ mentionem antiquiorem non memini me legere, quam eam a PLATONE factam in *Timæo, p. m.* 1066. quamquam eruditis permittendum videtur, vt decernant, ſatisne ſecure huc referre hunc locum liceat. *Auri*, inquit,

ramus, propter denſitatem duriſſimus & nigro præter ea colore ſuffuſus, adamas appellatur. Quid ſi Plato, qui ſæpius poetice & impropriè loquitur, hic ſit de chalybe, aut ferro in genere, intelligendus? Certe ad laudem & bonitatem adamantis parum quadrat color niger ſuffuſus. Sed de hoc alii diſpiciant: mihi non licet multum euagari, & in hoc ipſo ſermonis limine id minime omnium videtur permisſum. Legat, ſi quis plura velit, CL. SALMASII *exercit. Plin. ad Solin. p. 755. ſeqq.* Sic ſatis animaduertet, quam incerta & obſcura ſint, quæ veteres de adamante ſciuerunt. Videtur illa relationum diuerſitas deberi eximiæ apud priſcos raritati gemmæ huius, de qua PLINIVS, l. c. *Maximum in rebus humanis, non ſolum inter gemmas, pretium habet adamas, diu non niſi regibus, & iis admodum paucis, cognitus.* Quumque Græcis hominibus exigua Aſiæ interioris cognitio fuerit, ante quam Alexander M. illa regna penetraret, ſibique magna ex parte ſubiiceret: haud mirandum, ſi admodum pauca & exilia ſcriptis ſuis de hac gemma immiſcuerunt, & quorum pleraque non conueniunt adamantibus apud nos cognitis.

§. III.

Erimus itaque deinceps vnice intenti noſtris adamantibus; id eſt, lapidibus pretioſis, omnium clarisſimis, totisque pellucidis atque purisſimæ inſtar aquæ nitentibus, qui adplicatam tincturam ad ſe rapiunt, ſibique ita iungunt, vt micantes ſuos radios procul iaciant: quo præcipuo ſigno a rei gemmariæ gnaris cognoſcuntur & a pſeudoadamantibus diſcernuntur. Horum hiſtoriam ex recentioribus ſcriptoribus, qui vel ipſi natalia eorum loca adierunt, vel de hoc argumento ex inſtituto commentati ſunt, hauriemus, paucisque delibabimus: deinde tota opera examinaturi ea, quæ de venenoſa indole adamantis pasſim ſcripta & asſerta deprehendimus.

§. IV.

Ex iis auctoribus, qui loca adamantum prouentu celebria adierunt, & omnia ſuis oculis explorauerunt, potisſimum mihi

mihi placet IO. BAPT. TAVERNIER, qui quadraginta ſolidos annos itineribus impendit, & gemmarum cognitionem, tamquam artem, a qua cenſeri voluit, ipſo vſu & conuerſatione cum hominibus callentisſimis, ſibi comparauit. Ex antiquioribus auctoribus ſua hauſerunt ANSELMVS BOETIVS de BOOT, cuius *gemmarum & lapidum hiſtoria* proſtat, & IOANNES de LAET, qui *de gemmis & lapidibus duos libros* reliquit: quorum ille GARCIAM ab HORTO plerumque ſequitur: hic & illo duce vtitur, & LINSCHOTANO, aliisque, quos non ſine iudicio ſubinde expendit. Commemorat autem TAVERNIERIVS *itinerum Indicorum lib. II. cap. 15. 16. 17.* loca illa, quibus colliguntur adamantes, ſatisque diſerte indicat, ſibi, haud incurioſo ceteroquin ſcrutatori, nulla alia præter hæc innotuisſe per omnem, quæ orientalis vocatur, Indiam. Quis de Braſilianis adamantibus ſcripſerit, & an omnino aliquis ſcripſerit ſibi explorata & certa, equidem neſcio, meque adeo excuſatum cupio, ſi omnino nihil de illis poſuero.

§. V.

Prima itaque fodinarum a TAVERNIERIO viſarum eſt in regno *Viſapour*, quod olim magni Mogolis imperio addictum, ſed nunc proprio monarchæ ſubiectum eſt. Prope *Raolcondam* illa viſitur, in ſolo arenoſo, ſaxis & ſiluis abundante. Scrutantur per ſaxa venas vix digiti crasſitiem ſuperantes, arena impletas: quas ferro diffringunt, vt arenam impetrent, quam aqua ſuperfuſa lauant, vt adamantes impetrent. Hanc fodinam ante ducentos demum annos detectam fuisſe comperit auctor, qui circa CIↃ IↃC LX. mercatui iſti interfuit. Alteram deinceps deſcribit fodinam, quæ a Perſis *Culur*, ab indigenis *Gani* vocatur, & vix vno ſeculo ante auctoris aduentum detecta fuit. Magna hominum frequentia quotannis ad fodiendum eo confluit, omninoque LX. hominum millia hoc labore occupata æſtimauit. Profundos hic agunt puteos, vsque eo, dum in aquas ſubterraneas incidunt, quibus ab ulteriori labore detinentur. Vtuntur autem aqua reperta, vt terram egeſtam emolliant atque eluant; ex illo, quod in fundo

do remanet, adamantes curioſe colligunt. Sat magnos lapides hic inveniunt, ſed non omnes ſatis puros & elegantes.

§. VI.

Aliqua fodina inter Raolcondam & Culur medio tractu quondam fuit, quæ pulcros dedit adamantes, ſed qui ſub politura diſſilierunt, quare regis iuſſu prohibita eſt adamantum ex hac fodina collectio, ne omne commercium ſuſpectum fiat emtoresque damni metu ab omni hac merce emenda deterreantur. Tertia autem fodina, eademque antiquiſſima, eſt in regno *Bengalæ*, prope vicum *Soumelpour*, quem fluuius *Gouel* alluit, ex cuius arenis pretioſi lapides colliguntur non ſine magno & difficili labore. Non magnos, ſed in acutum apicem faſtigiatos, lapides hic inueniunt. Quartus denique locus adamantum prouentu celebris eſt inſula *Borneo*, eiusque fluuius *Succadan*. Sed non aditur hic locus a peregrinis; quum non ſint ibi liberi mercatus, omnesque lapides regiis theſauris inferantur, & ex illis vendantur, maiori etiam pretio, quam tolerabile videri auctori noſtro poterat; quum bonitate tamen nihil ſuperent illos in continenti Indiæ ſatis abunde obuios. Ceterum, quæ de pretio adamantum ab eodem ſcriptore ſatis curioſe accurateque ſcribuntur, huc adducenda non exiſtimamus, quum hæc ad medicinam neutiquam pertineant.

§. VII.

Atqui hi ſunt iſti loci per totum orientem, vbi hodie adamantes colliguntur. Nolo multis laborare, vt TAVERNIERIO conciliem alios auctores, qui eiusdem tractus alias vrbes nobis denominant, vbi fodiantur hi lapides. Credo diuerſitatem hinc oriri, quod pauci ipſa loca natalia adeunt, ſed emporia tantum mercandi cauſſa viſitant. Quod autem aliqui ex Macedonia etiam & Arabia, quin Aethiopia, adferri adamantes ſcripſerunt, id puto factum eſſe fide veterum, qui vel adamantis nomen non ſatis adcurate ponebant, vel Plinio fiſi, quod Adamas non niſi in auro gignatur, ſecure crediderunt easdem regiones, quæ aurum mittere & præbere

bere leguntur, adamante etiam abundare. Noſtra certe ætate nemo ibi inuentos aut allatos adamantes veros annotauit. Pſeudoadamantum autem magnam copiam paſſim ſuppetere, qui & duritiem inſignem habent, & fulgentiſſimum iubar de ſe ſpargunt, notum eſt. Quæ Galliæ loca tales præbeant, indicat NICOLAVS LEMERY in *dictionario ſimplicium.* Germaniam talibus non deſtitui, ſed Rhenum, vbi Heluetios egreditur, & Bohemiam multos & elegantes præbere, ſatis conſtat. Vide etiam OL. WORMIVM *in Muſeo cap. 17.*

§. IIX.

Omnes adamantes, qui noſtro æuo cogniti ſunt, duritiem quidem inſignem habent, tantamque, vt omnibus lapidibus & gemmis ceteris palmam in hoc dubiam reddant: ſed nemo hodie credit illi Plinianæ, quam initio attulimus, asſertioni, quod mallei ictus eludant, ipſasque incudes diffindant. Quin illi, qui ex ſaxorum venis diffringendis adamantes eruunt, haud raro experiuntur magno ſuo damno, quod eximios lapides fregerint, aut fisſuras ipſis attulerint. Quin norunt referuntque artifices, quod findi in tenuisſimas lamellas a perita manu posſit, quibus deinde alii lapides pellucidi apte incruſtantur: quo pacto fraudem minus cautis fieri perhibent. Quod vero ſanguine hirci calido maceratus fragilitatem demum adquirat, id hodie fabulis omnes accenſent. Nam poteſt etiam ſine hac præparatione in apto mortario ex chalybe, piſtillo idoneo contuſus, in puluerem ſatis minutum redigi, quo gemmarum cælatoribus ac politoribus opus eſt, quoties vel ipſum adamantem, vel aliam gemmam, polire, aut aliquid in illis cælare cupiunt. Satis autem curioſum eſt, quod adamas ſibi ſimile & eiusdem duritiei corpus atterere valet, quum agens potentius esſe debere videatur patiente. Causſam ſatis vero ſimilem prodit BOETIVS *lib. II. cap. 6.* quod particula, quæ patitur, ſemper eadem eſt, puluis autem, qui atterit, non idem ſemper, ſed in quouis puncto alius & ſubinde renouandus occurrit. Adde, quod atterendum aut exca-

uandum quieſcit; atterens vero celerrimo motu in quieſcens fertur & impetum facit.

§. IX.

Quum vero malleo reſiſtere quidem nequeat; inque perſuaſione contraria verſati veteres errauerint: proinde tamen non etiam falſi ſunt, quando ignium victricem adamantis naturam prædicauerunt. Teſtantur enim multi, quod vehementisſimum ignem culinarem admodum diu ſine vllo detrimento ſuſtinuerit: immo quod intenſisſimum, quo feriunt ſolares radii arte & idoneis vitris collecti, calorem ſpreuerit, donec ſmaragdo addito tamdem liquari ſe pasſus fuit: quod experimentum ab HOMBERGIO inſtitutum & regiæ ſcientiarum academiæ Pariſienſi oblatum legimus. Adparet ſatis, quam fruſtraneus ſit metus eorum, qui propterea, ne adamas ſplendorem & vires calore lecti amittat, noctu digito detrahendum ſolicite inculcant, eumdemque in cyatho aquæ frigidæ aut ſuper marmor ponendum docent. Certe ſi non tincturæ ſubſtratæ cauſſa metuendum eſt, ne a calore remittat & corrumpatur, ipſius lapidis cauſſa nihil eſt extimeſcendum, præſertim a tali calore, qui a corpore humano poteſt proficiſci. Sed nimirum antiquus mos eſt, annulos nocte detrahendi, quod ex MARTIALI diſcimus *XI. 60.*

Senos Charinus omnibus digitis gerit
Nec nocte ponit annulos,
Nec cum lauatur: cauſſa quæ ſit quæritis?
Dactyliothecam non habet.

Quæ res quum multas cauſſas habere potuerit, & forte illam quoque, quia noctu totius corporis habitus a diffuſis & expanſis humoribus laxatur & magis expanditur, annullus autem arctius inhærens vaſa cutis ſtricturus, & quaſi ſtrangulaturus videtur: hic tamen, vt in multis aliis, factum videtur, vt hominibus, valetudinis rationem inter poſtrema fere reponentibus, alia perſuaderetur, quæ ſcilicet pretioſæ ſuppellectilis conſeruatione commendata metuendum valetudini incommodum auerteret.

§. X.

§. X.

Plura de adamante falſo perhibita a veteribus, nobis autem aliter comperta, omittimus, quum iam a plurimis ſint notata, & ad medicinam nihil omnino faciant. Potius autem ducimus progredi ad quaerendum, quid de adamante medici exſpectare debeant. Scilicet diuerſisſima ſunt horum de hac gemma iudicia, dum alii ſalutis præſidium ab ipſo ſperare iubent; alii perniciem eamque inuictam & ineuitabilem metuere: non pauci nec vtilitatem nec damnum ab eo exſpectandum contendunt. Oportet itaque auditis cuiusuis partis rationibus, expenſisque momentis tam arduæ causſæ, non perfunctorie quærere, quid vero propius videatur. Quum vero inuidioſum ſit in controuerſia, quæ a maximis viris in alterutram iam partem inclinata & diſtracta eſt, verſari & ſententiam dicere; omninoque videatur id non conuenire homini, qui primum ſpecimen in publicum edit: dabo quidem operam, vt cuiuis, a cuius ſententia mihi diſcedendum eſt, debitum tamen meritis ſuis honorem & obſeruantiam perpetuo conſeruem. Ipſam autem ratiocinationem meam, omnemque hanc causſam rectius ſentientium, & quod maximum eſt, vera firmaque experientia edoctorum arbitrio, omni, qua decet, modeſtia & fiducia permitto, gratisſime accepturus eius doctrinam, qui in re tanti momenti meliora oſtenderit.

§. XI.

Admiratione dignum videtur, quod antiquisſimi ſcriptores medici Græci de adamante nullam omnino mentionem iniiciunt, & nec auxilium morborum inde petere iubent, nec inter morborum mortisque causſas recenſent. Certe, ſi quid illis innotuisſet de venenoſa indole eius, non videntur id omisſuri illi, qui ex inſtituto venena deſcripſerunt, vt alexipharmaca docerent: quod fecerunt, qui ad noſtram ætatem peruenerunt, NICANDER COLOPHONIVS, & DIOSCORIDES. Inter Latinos PLINIVS non raro meminit adamantis, ſed non alio modo, quam qui commendare eum debet. Scribit enim *hiſt. natur. lib.* XXXVII. *cap. 4. Adamas & venena irrita facit, &*

 lym-

lymphationes abigit, metusque vanos expellit a mente. In eundem ſenſum ſcribit SOLINVS in *polyhiſt. cap. 52. Indicorum lapidum, in adamantibus dignitas prima, vtpote qui lymphationes abigunt, venenis reſiſtunt, & pauitantium vanos metus pellunt.* Neque aliena ſunt, quæ ISIDORVS *Origin. lib. XVI. cap. 13.* reliquit: *fertur* (adamas) *in electri ſimilitudine venena deprehendere, metus vanos expellere, maleficis reſiſtere artibus.* Aliquanto plura prædicat ALBERTVS MAGNVS *de miner. lib. II. tract. II. dicunt magi, quod lacerto ſiniſtro alligatus valet contra hoſtes & inſaniam, & indomitas beſtias & feros homines, & contra iurgia & rixas & contra venena & incurſus phantaſmatum & incuborum.* Abſtrineo me lubens a pluribus referendis, fere enim hæc a poſterioribus propagata & transſcripta deprehendes.

§. XII.

Non me pœnituit percurrere complures, qui de venenis ſcripſerunt, auctores, vſque ad ſeculi XV. finem, vt ſunt: PETRVS APONITANVS, ANTONIVS GVAINERIVS, FERDINANDVS PONZETTVS, quorum aliqui in amplificando venenorum catalogo plus æquo diligentes fuerunt: & nullus tamen horum adamantem accuſauit. Quin PETRVS CARRARIVS *in quæſt. de venenis ad terminum* inter illa, quæ lentis venenis efficaciter opponi poſſint, poſt lapidem bezoar ponit adamantem, hyacinthum & ſapphirum: vbi non facile dixeris, quod excludi internus vſus debeat, quum ſtet inter illa, quæ ex mente veterum intra corpus adſumi debent. Vnum tamen ex Arabibus AVERROEM citari video apud PAVLVM ZACCHIAM, *Quæſt. medico legal. lib. II. tit. 2. quæſt. 4. pag. 211.* & ex recentioribus SANTEM ARDOYNVM, quem & nocumenta & curam eius tradidiſſe ibidem teſtatur. Sed prior videtur ſua auctoritate induxiſſe poſteriorem. Valde optaui ipſum inſpicere; ſed non habui eius copiam. Videant alii, annon forte interpretis aut ſcribæ & typographi vitio aberratum ſit. Nam MATTHAEVS SILVATICVS *in pandectis* annotat *Adamis* eſſe nomen panis porcini, qua appellatione gaudet cyclaminum, valde

acris

acris & eroſiuæ inflammatoriæ proprietatis cauſſa in veneno-ſarum plantarum indicem iam pridem relatum.

§. XIII.

Manet itaque firmum, quod adamas maximo conſenſu antiquitatis nulla ſuſpicione malignitatis oneratus, ne dicam accuſatus fuerit: quodque potius venenis contraria eius virtus habita fuerit, ipſo externo vſu efficax; ſi demus etiam, non ſatis clarum eſſe, quod ex vno *Carrario* colligimus, de vſu interno. Habemus autem teſtimonia de vſu etiam interno, ſi non ad ſalutem & medicationem certisſime proficuo, tamen de innoxio & minime damnoſo, quæ adducemus, ſi accuſatores adamantis, & acerrimos quidem, & qui capitalis criminis reum agunt, prius audiuerimus. Equidem fateor, me neſcire, quis primus hanc gemmam ad triumuiros rerum capitalium, tamquam veneficorum principem, propiori æuo detulerit. Curioſe inquiſiui in auctorem, & accuſationis formulam, vt viderem, quodnam corpus delicti, vt in foro loqui ſolent, indicauerit, & iudici ſubiecerit: ſed nondum mei voti compos factus, credo ſane ex leuibus rumuſculis ſine capite ortam accuſationem eſſe; qualem nemo grauis iudex aduerſus principem gemmarum admiſerit, quin potius ipſi, tanta famæ macula, nulla quidem ſua culpa, adſperſo, omnem in falſos delatores legibus conceſſam actionem dare, ſi petere poſſet, neutiquam abnuerit.

§. XIV.

Quid ANSELMO BOETIO de BOOT de hac accuſatione innotuerit, volo verbis eius, etſi paullo longior ſermo videri poteſt, exhibere: *adamantis pulueri etiam adſcribitur vis deleteria, tam exitioſa, vt nullis remediis exſtingui aut emendari posſit. Huius ſcobe Theophraſtum Paracelſum chymicum ſublatum, ipſius diſcipuli & iurati adſerunt: fortasſis, vt ipſius impoſturam tegant. Nam quum ille vitam perennem vel longæuam medicamentis ſuis promiſisſet, in flore tamen virili exſtinctus eſt. Aut itaque mentitus fuit ſe huiusmodi pharmaca, quæ omnibus morbis mederentur, & vitam produ-*

ferent, habere, aut ſi habuit, ratio danda fuit, cur iuuari decantatis medicamentis, inſtante morte, non potuerit. Commodior ſane fingi non potuit ea, quæ ab adamantis puluere ſumitur, quem aiunt, non quia venenum eſt, ſed quia duritie inteſtina corrodit, interficere. Notabilis eſt locus, quia non ſolum illud refert, quod ad factum pertinet, verum etiam callidum huius commenti conſilium detegit, inſuperque veram, de qualitate deleteriæ indolis, accuſatorum mentem declarat. Equidem fateor, me paucas omnino horas legendis vel Paracelſi ipſius, vel iuratorum eius adſeclarum, ſcriptis tribuiſſe, poſtquam experiendo didici, quam parum inſtruere libri illi ſoleant, qui diſſimulanter ſcripti & ad decipiendum lectorem compoſiti ſunt: quare vix ſpero, niſi forte caſu inuenerim, me detecturum illius commenti auctorem. Quin ignorare illum malo, quam cum certo detrimento temporis, quod utilius collocari poteſt, incerta tamen ſpe ſucceſſus, illum diu requirere.

§. XV.

Video tamen, mortem Theophraſti Paracelſi a prudentioribus amicis eius nonniſi timide ad adamantem referri. Sic. IO. BAPT. van HELMONT. in libello, qui *arcana Paracelſi* inſcribitur, ita de hac re iudicat: *Sunt alii quoque, qui illum toxico ſublatum aiunt. Cui cum remedia non minus, quam ad alios morbos, cognita & in promtu eſſent; ſupponunt illum adamantis puluere, pereſis inteſtinis interemtum. Ego vero nullatenus admiror immaturam mortem viri ab adoleſcentia ſolliciti circa arcana chymica. Quem enim mortalium non inficiant carbonum ſuffitus? aquarum fortium, gradantium & arſenicalium? itemque antimonialium noua in dies examinatio, quæ per longa annorum tædia experiundo, nondum experti haurimus, de malignitate illorum non niſi per experientiam ſeram admoniti.* Neque longe hinc abit IACOBVS CVRIO HOFEMIANVS in dialogo, quem Hermotimum inſcripſit, cuius *pag.* 122. hæc legimus: *valde metuo, ne mortem cum ſuis illis quinti elementi eſſentiis ſibi accelerauerit.* Scilicet innuit intemperantiam & diſſolutos mores viri, qui, vt teſtantur qui cum ipſo vixerunt,

runt, præcipue autem intimus quondam eius diſcipulus IOANNES OPORINVS, ebrioſitati nimium obnoxius fuit, vt & cum ruſtico popello in tabernis compotare & volutare ſe in ſtratis ipſorum minime indignum ſe putaret. Cumque deſtillandis multis ſpiritibus occuparetur, vero vtique ſimile videtur, quod nonnumquam ſe largius iſtis inuitauerit aquis vitæ & quintarum esſentiarum ſpecioſo titulo ſuperbientibus liquoribus, eorumque abuſu violentiam ceterarum ab vitæ genere reliquo cauſſarum valde intenderit, mortemque immaturam anno ætatis quadrageſimo ſeptimo adduxerit. Confirmat hoc eius intemperantiæ vitium, & quod in aliis negotiis etiam turbulentus & præceps, linguæque ne in ipſum deum & magiſtratum ſuum continens fuerit, grauiter confirmat vir priſcæ fidei, & eiusdem æui ſcriptor, THEODOR. ZWINGERVS *in theatro vit. human. pag. 1422. & 2275.* Ex quo adparet adamante gemma nulla opus fuisſe ad interimendum virum, qui omnia faciebat, vt ſalutem ſuam pesſum daret.

§. XVI.

Credo autem omnino primum iſtum, qui Theophraſtum adamante necatum ſcripſit, disſimulatorem fuisſe, quique æquiuoco ſermone credulis & ſimplicibus illudere voluit. Nam quum ἀδάμας & gemmam adamantis nomine inſignem, & aliquid indomitum atque inuictum, denotet: potuit vtique de Theophraſto æque ac de quouis defuncto dicere, quod adamante peremtus fuerit: quum hoc ſenſu nemo, quisquis moritur, niſi ab adamante moriatur: quippe nemo eſt, qui moriendi necesſitatem effugere queat. Id vero quum alii audiuisſent, & de adamante æquiuoce dicta in eum, qui vulgatisſimus eſt, ſenſum raperent; progrediente diſputandi feruore quæſitum eſt de modo, quo adamas Theophraſtum necauerit. Callidus ille diſputator præuidebat, non profuturum ſibi, ſi adamanti ſuo aliquem ex illis, qui cogniti ſunt, nocendi & interimendi modum ad-

tribue-

tribueret, quo cum aliis venenis conueniret; quoniam ſtatim conſequebatur fruſtra Paracelſum iactasſe vniuerſalem medicinam: reſpondit itaque, non enecasſe, quia venenum eſt, ſed quia duritie inteſtina corrodit. Prorſus mihi videtur id voluisſe, quod neſcio quam ingenioſum putant recentiorum aliqui, quando venenum mechanicum vocant, ſi aurichalci bracteæ tenuisſimæ, in minima ſegmenta ſcisſæ & homini exhibitæ, mortem longo poſt tempore inferrent, idque præciſe pungendo & exulcerationem inducendo. Nam ſi in æruginem, quo orichalci natura nimis facile ruit, verſa illa ſegmenta damnum ſanitati & vitæ inferrent, non mechanice nocerent, ſed vulgari ac tritisſimo & ante bis mille annos inculcato modo. Miror, cur commenti inuentor non potius auri lamellas elegerit, quæ a ventriculi ſuccis ſolui nequeunt.

§. XVII.

Sed de ortu illius perſuaſionis, quod adamas hominem necare posſit, eſto cuiuis liberum, ſi meliora & certiora inuenerit, noſtram corrigere & ſupplere ſiue relationem, ſiue coniecturam: nosque candidis monitoribus plurimas habebimus & agemus gratias. Progredimur ad cetera, quæ altero capite tractanda deſtinauimus. Ante omnia autem ſtatus controuerſiæ rite formandus videtur. Nam qui accuſant adamantem vel in genere ipſum venenis adſcribunt, id eſt, talibus, quæ qualitate noxia & naturæ corporis aduerſa ſunt prædita, qua œconomiam omnem vitalem, etſi parua quantitate adſumantur, peruertunt & deſtruunt: vel qualitatem cum aliis venenis conuenientem omnem negant, culpam autem letalis & funeſti euentus vnice ſic deſcribunt & tradunt, vt agat adamas, quemadmodum cultri, vel alius inſtrumenti ſcindentis ac pungentis, acies, quæ vulnerando & exulcerando nocet, quamquam nemo ſit, qui cultrum propterea venenatum dicere ſuſtineat. Quid de alterutro modo ſtatuendum ſit, ſeorſum conſiderabimus.

CAPVT II.
ADAMANTIS DEFENSIONEM SISTENS.

CONSPECTVS.

Inſtituti rationes & tractandi ordinem exponit, §. I.
Adamas per M D. annos a nullo medico accuſatus fuit, §. II.
AVERROES *Arabs, cur vix idoneus accuſator haberi poſſit: & quæ ſit iuſta cauſſa reiiciendi* SANTEM ARDOYNVM, §. III.
Nullam exſtare obſeruationem, quæ probet vmquam fuisſe aliquem ab adamante occiſum, §. IV.
Diluitur obiectio, quod Theophraſtus Paracelſus eo occiſus ſit, §. V.
Repudiatur caſus ex BEMBO *relatus*, §. VI.
Multi adamantes innoxie deglutierunt integros, §. VII.
Nec deſunt, qui ſcobem adamantis commendant aſſumendam, §. IIX.
Exempla innoxie aſſumtæ eiusdem, §. IX.
Ex quibus fundamentis adamantem ſuſpectum fecerint Arabes, §. X.
De theoriis recentiorum, quibus ſuperſtruitur eius accuſatio, §. XI.
Si adamas vitrum ſecat, non ſequitur, vt membranas molles & humidas ſecare idem poſſit, §. XII.
Puluis adamantis, ſi cetera accedant, terit gemmas: ſed non perinde molles membranas, §. XIII.
Reſpondetur ad argumenta a grauitate pulueris & a motu periſtaltico petita, §. XIV.
Quanta conſequantur venena, ſi adamas ex allatis cauſſis venenum haberi debeat, §. XV.
Obiter de limatura martis & polline vitri, §. XVI.
Adamantis puluis veneno imbutus poteſt eſſe mortis cauſſa, §. XVII.
Concluſio totius diſſertationis, §. XIIX.

§. I.

QVum ſemper fauorem mereantur maiorem, qui innocentem defendunt, quam qui nocentem aut criminis ſuſpectum accuſant; quoniam tamen fieri poſſet, vt aliquis, caute

 & cal-

& callide diſſimulare doctus, impune multos læderet, niſi impune eſſet ex iuſta ſuſpicione aliquem deferre ad iudicium: non vtique cupio illos, aduerſus quos acturus ſum, eos ſcilicet, qui adamantem capitalis criminis reum egerunt, illicitæ in libera republica rei inſimulare; dum mihi modo liberum & nulli fraudi ſit, ſi inique accuſati innocentiam liberrime defendero. Ne vero videar vllum irritare velle, eo vtar temperamento, vt accuſatorum ipſa ſubinde verba, quo magis ingenue agam, tacito quamuis nomine, adferam; eorum præſertim, qui inter viuos ſuperſunt & reipublicæ litterariæ inſeruiunt: in illis vero, qui nulla re adamantem lædunt, potius autem defendunt & tutantur, nomina etiam adpellem, & teſtimoniis eorum æqua fide, vbicumque commodum videbitur, vtar. Tantoque magis ſpero fore, vt æquo lectori probetur meum conſilium, quum hanc cauſſam peragam tali æuo, quo nulla de hac quæſtione controuerſia agitatur; adeoque nemo eſſe poſſit, qui non veritatis, ſed partis ſtudio hæc ſcripta interpretetur.

§. II.

Vt itaque ad defenſionem innocentiæ adamantis pedetentim & gradatim progrediamur, merito videmus vrgere, quod tanto tempore non ſolum ſine vlla malignitatis accuſatione, verum etiam honorifice habitus adamas, tandem ſimul ac ſemel, quaſi concurſu & globo hoſtium circumuentus, & in ſummum exiſtimationis periculum adductus fuerit: prorſus vt in fatis fuiſſe videatur huic gemmæ, vt numquam mediocri pretio cenſeretur. Nam ſi recte ſupra calculos poſuimus, quod adamas demum ab Alexandri M. temporibus Europæ innotuerit: poſitis porro rite calculis, inueniemus ab initio Alexandrinæ vrbis, ex qua commercia Aſiæ cum Europa effloruerunt, ad Chriſtianæ æræ principium annos effluxiſſe CCCXXXI. Sed AVERROES, qui teſte HERBELOTO *in bibliotheca orientali*, circa finem ſæculi Chriſtiani XII. floruit, & IO. LEONE AFRO *de medic. & philoſ. Arabibus* auctore A. C. CIↃ CC. VI. obiit,

obiit, omnium, quos inuenire licet, primus eſt, qui ſuſpe-ctum adamantem reddidiſſe dicitur: conſequitur, vt adamas per mille & quingentos annos, quodque excurrit, omni ſuſpicione liber, cum ſumma laude inter mortales verſatus ſit.

§. III.

Eſto igitur vere inueniri apud modo dictum AVERROEM Arabem illam accuſationem, nulla interpretis, primo Iudæi, deinde ſemibarbari Latini, culpa & vitio laborantem; quod adfirmantibus probandum incumbit: parum certe in medico foro valebit vnus Auerroes, qui conſentientibus, vt quidem ſpero, omnibus peritis, a theologia & iurisprudentia Muhammedana & philoſophia Ariſtotelica, quam a medicina, magis cenſendus eſt: & in cuius hiſtoria nec vnicum momentum inuenitur, quo probari poſit, quod medicinam vmquam agitare & exercere cupiuerit aut aggreſſus fuerit. Tanto autem magis ſecure hic repudiamus Auerroem, quoniam videmus in tanta medicorum medii æui multitudine neminem fuiſſe, qui ipſum in hac accuſatione ſequeretur, præter SANTEM ARDOYNVM, quem vero ſimile eſt omnia corradere & cum puluiſculo conuerrere debuiſſe, vt magnum librum conſcriberet de argumento, quod exiguo volumine complexi fuerant, ante ipſum de eodem commentati.

§. IV.

Vt itaque adamantis innocentiam tueamur, ante omnia quidem merito videmus duo vrgere, ſcilicet quod nulla fidelis, indubiaque obſeruatio in medicorum libris proſtet, qua probari poſſit vmquam factum fuiſſe, vt aliquis adamante gemma interficeretur, & deinde quod ſæpius viſum notatumque fuit, quod adamantes integri impune fuerunt deglutiti, & comminutorum puluis pro medicamento non ſolum a medicis commendatus fuerit, ſed ab ægrotis bono cum ſucceſſu acceptus; vt & quod aliqui, vitæ pertæſi, mortem ſumto hoc puluere fruſtra omnino quæſiuerint, per multos dein-

ceps annos, ſine vllo valetudinis incommodo aut labe ſuperſtites.

§. V.

Primum dixi nullam exſtare fidelem indubiamque obſeruationem, quæ factum reddat certum & indubium. Nollem heic mihi obiici illud tralaticium de Theophraſto Paracelſo. Quis enim illum ſecuit, & corpus delicti, quod vocant, oſtendit? Debet huius viri obitus in quæſtione omnino omitti, quia hoc eſt, quod negamus factum, negamusque vmquam eſſe probatum. Si quis venena alteri exhibet, habet, credo, magnas tanti facinoris rationes: ſaltem ICti in caſu dubio, vbi veroſimiles coniecturæ multæ indicium præbent, ante omnia talibus inhærent eruendis; vt a M. TVLLIO CICERONE Sextum Roſcium defendente in parricidii cauſſa, diſcere me memini. Sed in Paracelſo non inuenio vllam rationem, quæ mouere quemquam potuiſſet, vt pretioſi pulueris iacturam faceret ad erronem & extorrem hominem, cui ganeæ ruſticæ perfugium erant, e viuorum conſortio expellendum. Si odium multorum ſibi contraxit; certe non deerant alii modi, ſi ſanguinem eius quisquam ſitiiſſet, in homine tam dicaci & blaſphemo opprimendo. Sed quid fruſtra laboramus in his diluendis ſuſpicionibus, quas ipſimet amici eius diu iam deſeruerunt, vt ſupra probauimus?

§. VI.

Sed exſtat vtique obſeruatio a graui hiſtorico perſcripta ad poſteritatis memoriam, qua probari poteſt adamantem valere ad hominem perimendum. Eam ex BEMBI *hiſtoria Veneta* in hunc modum refert IO. SCHENCKIVS *obſeruat. libr. VII. pag. 996. Triſtanus Cibeletus Cyprius, Ferdinandi Regis Neapolitani legatus captus, quod poſt regis Cyprii mortem tumultu excitato reginæ patruum interfecerat, exſulque factus fuerat, ſui poenas ſceleris ſe perſoluturum ſciebat, adamante, quem in annulo geſtabat, per os in ſtomachum recepto, aqua inſuper, quæ metalla diuidit, epota, dum portaretur, interiit.* Equidem in medio relinquo cauſſam, ob

quam

quam captiuus adamantem deglutiit: ſed mortis conſequutæ cauſſam non aliam agnoſco, quam laudatus SCHENCKIVS; ſcilicet aquam chryſulcam, cui ſi quis ſociam cauſſam fuiſſe credet adamantem, non maiori iure erit, quam capti a venatico cane leporis gratia ad collare, quod geſtauit, referri poteſt.

§. VII.

Quotidianum eſſe apud Indos, vt mancipia quædam plurimos adamantes, quo furtum tegant, deuorent, ex MONARDE refert BOETIVS *lib. II. cap. IV.* idemque TAVERNIERIVS *c. l.* confirmat, qui αὐτόπτης refert, quod mercatores, qui foſſorum operam conduxerunt, multos ipſis cuſtodes apponere cogantur, vt hanc fraudem, admodum ſibi damnoſam, auertant. Relatum a fide dignis habeo, qui ante hos XXXVII. annos hic nouerunt virginem, cui medicus puluerem, quem tunc miſcuerat, illico aſſumendum miſerat. Mox animaduertit ſibi ex annulo, quem in manu geſtauerat, excidiſſe adamantem: quare ſuſpicari cœpit illum fuiſſe in puluerem iſtum delapſum. Mittit ad virginem & repoſcit puluerem, quem iam aſſumſerat. Dantur multa pinguia & lubricantia, & altero die adamas ex iis, quæ expurgata fuerant, repertus ad medicum refertur. Vix quisquam in tota Europa neſciuerit, quantum aliqui metuerint, quum ante paucos annos Princeps quædam celſiſſima adamantem magnum incauta deglutiiſſet: quem ſine vlla moleſtia ab ea receptum fuiſſe, quia publice ſcriptum eſt, nemo ignorat. Equidem non reprehendo illos, qui in eiusmodi caſu officioſos ſe præbuerunt; ſed magnas iuſtasque metuendi cauſſas fuiſſe neutiquam credo: vt poſtea dicam.

§. IIX.

Sed de magnis adamantibus nihil metuendum eſſe aliqui concedunt: ſcobem vero, id eſt minutiſſimum puluiſculum, quem *Demantpoort* vocant artifices, cum ſummo periculo aſſumi dicunt; atque hunc eſſe illud infame vene-

nium, quo Paracelſus ſublatus ſit, quoque vitæ inſidiæ inſuperabiles ſtruuntur. Sed & hic deſideramus probationem, quod vllus vmquam homo fuerit hoc puluere interfectus. Quam dum deſideramus, quantumuis ſtudioſe requiſitam, conſtanter adſerimus contrarium. Supra laudauimus CARRARIVM, qui haud obſcure commendat interne adhibendum hunc puluerem. Longe autem clarius & diſertius eum laudat MICHAEL SAVONAROLA *de baln. lib. II. rubric. 8.* quo loco, agens de principio martiali fontium, meminit illius perſuaſionis, quæ limaturam ferri malam esſe ſtomacho, vomitum excitare & aliquando ſic ad mortem perducere ſuggerit. Huic noxæ medelam ſuadet, quæ multis inexſpectata videbitur. *Verum,* inquit, *puluere adamantis, vel aqua, in qua per noctem iacuerit, eius violentia reprimitur.* Non dicam quam concinnum ſit remedium. Sufficit, quod imaginario veneno imaginaria antidotus ſatis fuerit, quæ vbi prodesſe non poterat, neque damnum valebat inferre Sed de limatura martis infra iterum dicemus.

§. IX.

Clarius eſt teſtimonium de pulueris huius innocentia quod ex MONARDE adducit *c. l pag. 124.* BOETIVS, *mulierem videlicet quampiam marito, antiqua dyſenteria laboranti, adamantis ſcobem per multos dies propinasſe, absque aliquo detrimento.* Confirmat hanc experientiam caſus notabilis, quem a D. D. PRAESIDE acceptum non patiar intercidere. Is autem ex ore CHRISTOPHORI DORSCHEI, nobilisſimi gemmarum apud Norimbergenſes cælatoris, ante paucos annos defuncti, præſentibus grauibus viris, qui hodieque ſuperſunt, eum accepit, & deinde, eodem procurante, perſonam vidit & ex ea rem omnem, vt ante viginti pluresque annos geſta fuit, audiuit. Scilicet is artifex, nulli veterum ſecundus, magnam huius pulueris quantitatem domi ſuæ conſumebat: diligenter autem monebat illos, quibus comminuendos adamantes tradebat, vt ſibi a puluere cauerent, quem bona fide

fide credebat eſſe venenum. Aliquando dederat ancillæ bonam quantitatem ſibi præparandam, quæ, ob aliquod dedecus admiſſum, ſibi metuebat, conſiliumque ceperat morte ſua præoccupare publicam notam. Non præſentius putabat ad finem ſuum obtinendum aliud venenum, illo, quod herus toties cauere iusſerat, ſatisque magna quantitate asſumta ex ædibus ſe ſubducebat, prope inſtantem exſpectans mortem. Sed quum nihil mali inde eueniret, reperta tandem quid, quo conſilio feciſſet, negare non poterat. Certum eſt, quod nec minimum incommodum inde perſenſerit mulier, forte hodieque ſuperſtes.

§. X.

His experientiis munitus firmiter concludo: adamantem, nec integrum in magnis fruſtis, nec in puluerem tenuem comminutum, exſerere deleteriam homini, aut vlli animali efficaciam: nec attentionem mereri quæcumque ex nuda ſpeculatione ab otioſis prolata, a callidis propagata, & ab optimis quibusdam viris, qui, quod tutisſimum videbatur, ſequi volebant, repetita fuerunt; dum interim grauisſimi aliqui doctores & profesſores artis noſtræ vel aperte contradixerunt, vel ſe dubitantes in hac quæſtione declarauerunt. Supereſt igitur, vt videamus theoretica illorum fundamenta, qui ſententiam nobis contrariam tuentur. Adamantem ſupponebant Arabes eſſe frigidum & ſiccum in quarto gradu: quæcunque autem vel frigida vel calida in hoc gradu esſent; ea in relatione ad corpus noſtrum talia eſſe exiſtimabant, vt nos deſtruere debeant, ſi talia ſint, vt actuari in nobis posſint. Ita calida, quum a calore noſtro ſuccenſa ſunt, calore ſuo calorem noſtrum augere: frigida quum calefacta ſunt, emittere vapores frigidos, qui refrigerant. Hæc eſt regula veterum, ad quam exigebant doctrinam de viribus ſingulorum ſimplicium: in quibus determinandis maximam deprehendimus vtique disſenſionem; quam hoc quidem loco explicare non eſt tempeſtiuum. Illud interea notandum putamus,

mus, quod ii veteres, quicumque adamantem nec iuuare nec nocere poſſe crediderunt, ſuppoſuerint illum nullo modo poſſe in nobis actuari: qui vel medicam vel venenoſam virtutem ipſi tribuerunt; ii vtique putauerint fieri poſſe, vt aliquid in noſtrum corpus de ſe transmittat, quo ſtatus eius alterari queat aut debeat.

§. XI.

Iam vero manifectum eſt, illam de primis qualitatibus doctrinam, quaternario elementorum veteri ſuperſtructam, adeo mancam & ambiguam eſſe, vt nulla hinc inſtitutio ſolida & ſcientifica proficiſci poſſit: quare non ſolum pridem ab HIPPOCRATE, libro *de priſca medicina*, grauiter repudiata eſt: verum hodie omnino omittitur, & tantum ab illis, qui ad intelligendos priſcorum libros inſtrui cupiunt, cognitione hiſtorica delibatur. Non opus eſt plura de hac re verba facere, quum ipſi accuſatores grauiſſimi læſionem non a qualitate venenoſa arceſſant, ſed ab actione, quam vocant aliqui, mechanica, ſcilicet quæ pendeat a figura & poſitu particularum, id aggregatum, quod adamas vocatur, conſtituentium, ad ſcindendum, pungendum, exulcerandum apta & idonea. De eo ſupra dedimus BOETII teſtimonium: addam nunc alius viri, ex patronorum huius ſententiæ mente diſſerentis, teſtimonium. Eſt is THEOD. ZWINGERVS *in theatro prax. med. part. II. pag. 524.* Nonnulli adamantem in venenorum numerum receperunt; qua autem ratione id factum fuerit, hactenus diuinare nondum contigit. Adamas quidem omnium lapidum duriſſimus exſiſtit, eo quod eius particulæ, a ſpiritu quodam acido tenaciſſime coagulatæ ſunt: hinc credunt nonnulli, eum quoquo modo in puluerem redactum ſubtilem, atque variatis doſibus exhibitum, nunc citius, nunc tardius interimere: quod ſi verum eſt, non alia certe ratione contingit, quam quod particulæ adamantis ſubigi impoſſibiles, in ventriculi plicis immotæ obhærent, ac nerueæ tunicæ paulatim impactæ ſuperficierum ſuarum acumine pungentes, dolorem

rem primo, hincque inflammationem, putredinemque inducunt, ac latius deinde ſerpendo, inque maſſam ſanguineam irrependo, ob texturæ inflexibilitatem, in motu circulatorio ſanguinis particulas vehementius exagitant, atque a ſe inuicem diſtorquendo ſyncopen mortemque inducunt.

§. XII.

Atque hunc agendi modum pluribus placere video, qui adamantem inter venena, mortem, cuius auctores tamen ſint, ad tempus differentia, recenſent: quare opus videtur modum hunc paullo adcuratius conſiderare. Qui itaque de adamante in genere perſuaſum habent, quod ſcindendo, exulcerandoque noceat; hi vel maxime etiam a magnis & integris hoc metuunt. Hoc dextre adhibito licet vitrum incidere ſatis profundo ſulco, vt facile frangi deinde illo loco poſſit. Si itaque vitrum incidet, quanto magis debebit incidere ventriculi & inteſtinorum villoſam tunicam? Sed quam vanus hic metus, & viris philoſophis, præſertim qui a mechanica cenſeri cupiunt, indignus ſit, puto manifeſtum eſſe. Si aut ventriculus cum inteſtinis ex vitro eſſent, aut adamas molle & lubricum corium ſecaret, condonari hic metus poſſet: quamuis & vitrum non ſecatur ab adamante, niſi apta manus eum ducat, &, quantum ſatis eſt, imprimat. Hoc vero qua vi in ventriculo & inteſtinis fiat, haud facile quisquam inuenerit. Certe non ſufficit inſtrumentum ad actionem perficiendam, niſi adſit omnis ſubordinatarum cauſſarum apparatus. Cuneus ligna findit, ſi apte appoſitus, vehementia proportionata, impellatur: ſi duæ conditiones ceſſent per ſæcula lignum & cuneus iuxta ſe, aut vnum ſuper altero, iacebunt absque fiſſura ligni. Vitrum capax mille adamantes mille annis continere poteſt, ſi nemo ſit, qui adamantem dirigat ad ſcindendum vitrum.

§. XIII.

Iam de puluere adamantis minuto diſpiciendum erit. Et quamquam iuſta videri poterit argumentatio hæc, ſi ma-

iores, & qui acutos angulos habent, adamantes ventriculum & inteſtina non lædunt, tanto minus id exſpectandum eſſe a tenui puluiſculo, qui ſuper lubricam inteſtinorum tunicam ab illis, quæ per ea decurrunt, prouoluitur, partimque, vbi iam craſſeſcunt illa contenta, ab iis obuoluitur & ſimul propellitur: neſcio tamen qua pertinacia ipſi potisſimum inſiſtunt & varia vrgent. Dicunt hunc atterendi vi ſumma pollere, quum non ſolum gemmas durisſimas eius ope liceat atterere & perforare, ſed ipſum adeo adamantem. Enimuero quis non videt illam, quam antea iam notabamus, *μετάβασιν εἰς ἄλλο γένος*. Ventriculus & inteſtina non habent naturam gemmæ, ſed corii humectati. Neque puluis adamantis adamanti, aut alii gemmæ, appoſitus vel ei ſuperfuſus, atterit, ſi mille annis vna iaceant: ſed machina opus eſt, quæ verſatilem diſcum circumagat, qui oleo humectatur & puluere conſpergitur, vt immani pondere appresſam & quiete incumbentem gemmam, diu multumque eam contingendo, radat & arrodat. Vbi hic adparatus in ventriculo & inteſtinis?

§. XIV.

Sed, aiunt, duo adſunt, quæ adparatum hunc abſoluunt, hisque acutæ & rigidæ cuſpides pulueris huius adiguntur in tunicas, quin, vt aliqui ſentire videntur in maſſam humorum & ad viſcera. Primo grauis eſt puluis, qui vbi ſemel incumbit, ipſo ſuo pondere ſe profundius inſinuat. Ego autem quærendum puto, annon lapis, qui contuſus in multa, ponamus mille, talia corpuſcula abit, quæ pro puluere haberi posſunt, ſit millies grauior quouis puluiſculo. Si vero lapis integer promoueri ad exitum potuit, vt multa experimenta docuerunt, cur dubitabimus de puluiſculo ex lapide facto, & millies leuiori? Exempla innumera ſunt hominum, qui tempore necesſitatis numos aureos deglutierunt drachmales & maiores, eosdem tamen reddiderunt per aluum. Quis deſperet de puluiſculo, cuius

ali-

aliquot mille corpuſcula indiuidua nondum æquant drachmam? Deinde reſpiciendum monent ad motum periſtalticum, quo certa inteſtinorum ſpatia ſucceſsiue ad ſe adducuntur: hoc autem effici, quod in machina, qua adamantes aliæue gemmæ teruntur & poliuntur, motus diuturnus efficit. Enimuero quisquis in animali viuo motum hunc tam placidum attente conſiderauerit, cognouerit vtique, quam longe is abſit ab iſto, qui in politura requiritur: prorſus vt verba perderem, ſi hoc medicis vellem oſtendere pluribus.

§. XV.

Debent ſane in medicina, vt confesſæ rei documenta tueamur, ita omnia conuenire, vt, vbi eſt par ratio, idem effectus exſpectetur. Id ſi verum eſt, vt neminem artis peritum negare poſse exiſtimo; cogitandum illis, qui adamantem ſuſpectum reddunt, aut extreme noxium eſse contendunt, relinquo, quo iure quaue ſpecie defenſuri ſint, vſum rubini, ſmaragdi, hyacinthi, granati, & ſi qui ſunt alii lapides pretioſi, qui a tot ſæculis publica auctoritate in officinis proſtant: aut quomodo excuſandi ſint tot egregii & integerrimi viri, qui cryſtallum montanam ægrotis, etiam tenerrimis, præſcribunt? At talia erunt venena, ſi adamas eſt, aut ſuſpecta eſse debent, ſi adamas debet. Quanto enim duritie differrunt rubinus, hyacinthus, ſmaragdus, granati, nobiles & orientales, ab adamante, cogitari inde poteſt, quod limam æque reſpuunt. Eſt his non minus, quam adamanti, in exigua mole pondus inſigne; horumque ſingulorum puluis molliores gemmas atterit. Et tamen publice florent in officinis, & cenſura vnum vexat adamantem. Et ſi adamas, quia vitrum ſcindit, noxius eſt, debebit vtique chalybis limatura noxiis æquo iure adſcribi: non enim deſunt artifices, qui ita chalybem temperare norunt, vt ipſo vitrum, ſi non promtius, æque tamen promte atque adamas facit, incidere valeas. Bone Deus! quam multa ſic erunt in pharmacopo-

lio venena! quam multi honeſti medici in catalogo veneficorum erunt deſcribendi!

§. XVI.

Nollem excidiſſe aliquibus medicis aliquas voces, quibus limaturam martis catalogo venenorum temporariorum, vna cum polline vitri, inſcripſerunt. Et de limatura martis quidem iam ſupra adduxi MICH. SAVONAROLAM; de vitro ſat antiqua mentio, ſed & totius ænigmatis reſolutio legitur apud ANTON. GVAINERIVM *de calculoſ. paſſione cap. IX.* Nam quum commendaſſet calculis frangendis vitrum in tenuem puluerem redactum, hæc notatu digna ſubiicit: *ſed laudo, vt patienti hoc vitrum ſic non manifeſtes, ne putet ſe venenari: quum ex eo canes interficiamus. Sed his non tritum datur, immo integrum, quod cum pinguedine aliqua commiſcemus. Et cum eorum tunc guttur tranſire nequeat, eos interficit, & non venenoſitate.* Eodem redit caſus apud SCHENCKIVM *pag. 999.* ex CARDANO adductus, vbi perſona amens vitrum confractum pulmento ex ciceribus miſcuit, ex quo aliqui nullam noxam, alii periculum & damnum incurrerunt. Quam male hæc ad pollinem vitri, quo medici vtuntur, transferrentur? De limatura martis malo heic nihil, quam parum dicere: exſtant documenta publica per multos libros obuia, quibus declaratur, quam magni viri, quantis doſibus, quam diu continuato vſu, non lenti veneni effectum, ſed ſanationem ægrotorum, conſequuti ſint, vbi ex artis lege adhibuerunt.

§. XVII.

Dum ad finem tendit hæc commentatio, ſuccurrit animo, fieri vtique poſſe, vt aliquando obueniat caſus hominis, cui puluis adamantis, non quidem ſincerus, ſed veneno imbutus, exitium attuliſſe per ſectionem cognoſcatur. In tanta veneficiorum multitudine nihil non timendum videtur, vbi malitia omnes vires intendit, vt nocere hoſtibus queat. Sic legitur apud ſæpe laudatum SCHENCKIVM *pag. 928.* notabilis obſeruatio, de puerulo, cui per ſpeciem amicitiæ dono

datus

datus fuerat veneno imbutus numus argenteus, quem is incautus ori immiſit, quin prorſus in fauces attraxit, vt ibi obhæreſceret & nec ad ventriculum deſcendere, nec vomitu reiici posſet, vnde miſellus altero die mortuus, quum disſecaretur, totum os ac fauces, malignis puſtulis obſesſum, gulam autem ſumme inflammatam oſtendit. Haud multum disſimilis, quoad euentum certe, caſus legitur apud BONETVM *anatom. practic. tom. II. pag. 99.* vbi puella nouem annorum ex nummo argenteo deglutito fuit mortua, tardius quidem, die quippe decimo. In hac numus ſub ipſo pyloro obhæreſcens inuentus fuit, continuorum vomituum & mortis ſatis clara causſa; ſed quod ſine veneno fuerat, nihil puſtuloſi, inflammati, eroſi, quod notaret, inuenit, qui eam ſectionem adminiſtrauit & deſcripſit, THEODOR. KERCKRINGIVS. Quare ſi forte fieret, vt in exſtincto reperiretur puluis, qui characteribus ſuis omnibus iudicari posſet adamantis esſe; probe attendendæ fuerint circumſtantiæ omnes, ne in renunciatione error admittatur, & alteri tribuatur, quod alteri debetur.

§. XIIX.

Non opus esſe exiſtimo hic cumulare nomina magnorum virorum, qui innocentiam adamantis præclare ſunt tuiti. Multa ex præcedentibus innotuerunt. Addimus PAVLI ZACCHIAE teſtimonium *ex quæſt. medico legal. lib. II. tit. II. quæſt. IV.* vbi diſputans, quod in veneficii delicto non ſatis ſit, vt reus confiteatur dedisſe ſe alicui venenum, niſi conſtet vero illud eſſe venenum, & in tanta quantitate ſumtum, aptum fuisſe ad mortem inferendam; ſermonem hunc ita illuſtrat: *Caſus dari poteſt, in quo quis naturæ venenorum ignarus præbuerit alicui aliquid in potibus vel cibis, quod venenum esſe putabat, cum tamen aut omnino venenum non esſet, aut esſet quidem venenoſum, non tamen quod mortem inferre posſet, vt exempli gratia, adamantis ſcobs, quam vulgus hominum venenum esſe credit, cum vere venenum non ſit. - - Si ergo hæc ab ali-*

quo asſumatur, & interim intereat, procul dubio, quod ex ea adamantis ſcobe, quam venenoſam putabat, non interiit; non tenet ergo ex hac cauſſa rei confesſio circa qualitatem veneni. Idem auctor, poſt aliqua interiecta, ita diſerte concludit: ADAMAS ERGO VENENVM NON EST. Obſignamus tandem commentationem hanc illuſtri teſtimonio medici, qui inter omnes tantum effulget & eminet, quantum inter ceteras gemmas adamas excellit. Eſt is, quem præceptorem & patronum ac promotorem omni pietate veneror & obſeruo, FRIDERICVS HOFFMANNVS, qui in *disſertatione de læſionibus externis, abortiuis venenis ac philtris, pag. 28.* hæc verisſime ſcribit: *communiter toxicis annumerantur ſanguis tauri - - nec non a quibusdam adamantis & vitri puluis, quæ tamen ſine noxa asſumi posſunt.* Et paucis interiectis: PVLVEREM ADAMANTIS EODEM MODO INTESTINORVM TVNICAS, AC VITRVM, DISCINDERE EAQVE PROPTER NECARE, FABVLAM SAPIT.

TANTVM.

CLA-

CLARISSIMO ET DOCTISSIMO

DOM. CANDIDATO

S. P. D.

FRIDERICVS HOFFMANNVS

CONSILIARIVS INTIMVS ET ARCHIATER REGIVS, ACADEMIAE FRIDERICIANAE SENIOR.

QVum TE amare cœperim, cum ad me primum accederes, tuumque conſilium aperires de ſtadio medico apud nos decurrendo; non potui quin in TE amori meo indies magis indulgerem, vbi vidi incredibile ſtudium tuum, quo, quicquid agendum ſuſcipis, idem ſoles vrgere & peragere. Non volaſti ad apicem honorum, ſed per legitimos gradus ſatis mature adſcendere voluiſti. Id vero TIBI honorificum puto, & in exemplum aliis, qui vel ipſi ſæpe nimium feſtinant, vel ſuorum conſiliis & inſtigationibus vrgentur, commendandum puto. Poſtquam patria tua, quæ optima ad nos ingenia demandat, TE Germaniæ limandum expoliendumque tradidit, ſatis multos annos in celeberrima Ienenſi academia, philoſophiæ bonarumque litterarum ſtudiis deditus, conſumſiſti, ibidemque publicum doctrinæ teſtimonium ante hos decem annos

cum

cum laude reportaſti. Excepit TE inde Fridericiana noſtra, vbi perrexiſti animum optimis doctrinis paſcere. Tantum autem aberas ab illa quorundam cupiditate, qui vbi triennio forte patrii foci fumum non aſpexerunt, noſtalgia emorituri videntur: vt potius nunc demum emetiri ampliſſima Europæ cultæ ſpatia deſiderares, TEque nobilibus iuuenibus adſociares, quibuſcum Galliam & Belgium luſtrares, hinc autem per Germaniæ complures prouincias ad nouas Athenas, an nouam Alexandriam dicam, glorioſiſſimi monarchæ PETRI nomine inſignem & immortali beneficio conditam & exornatam vrbem, pergeres, vbi compluribus annis commoratus ad Holſatos, & inde ad noſtras Muſas reuertiſti. Quantum TIBI profuerit improbus labor tot annis impenſus bonarum litterarum & medicinæ ſtudiis, cognouerunt quibuſcum verſatus fuiſti: & cognoſcent, cum quibus porro victurus es. Ego quidem gratulor TIBI tam bonam mentem, quæ tot annorum indefeſſo ſtudio ſcientiarum vtilium mercatui inhiauit, eaſque diuitias quæſiuit, quæ, vbi ſemel noſtræ eſſe cœperunt, numquam noſtræ eſſe deſinunt. Gratulor honores, quos meritiſſimus conſequeris: vtque TIBI fauſti fortunatique ſint, illis autem, qui ſe tuæ fidei permittent, ægrotis, ſalutares ſemper ac auſpicatiſſimi, Deum precor. Is TIBI largiatur, quæ virtutes tuæ merentur, ampliſſima præmia. Vale.

a. d. XXV. Aprilis MDCCXXXVII.

VIRO

VIRO PRAENOBILISSIMO ET CLARISSIMO

IOANNI FABRI

ARTIVM AC PHILOSOPHIAE MAGISTRO

S. P. D.

PRAESES.

SI mihi id datum crederem negotium, vt ea, quæ de TE dici poſſunt honorifice, & quæ ad ſequendum & imitandum aliis proponi merentur, iuſto elogio complecterer, non poſſent mihi facile verba deficere. Plures annos in academiis & bonarum litterarum ſtudiis laudabiliter conſumſiſti, quam multi vitæ annos ſecum afferunt, qui hodiernis moribus ad muſarum maiora contubernia aduolant: quæ tamen ante deſerere plerique feſtinant, quam bene didicerunt, quid diſcere ibi debeant, aut vt diſcere recte poſſint. Illud in primis operam dediſti, vt veteres auctores, a quibus optimæ doctrinæ ad nos propagatæ ſunt, intelligeres ſuo ore loquentes; atque ipſemet, quæ cogitaſti, veterum ſermone exprimere poſſes. Exſtant ſpecimina, quæ tam ſoluto ſermone in ſummorum principum laudem dediſti, quam ligato, Latio Attico & Rutheno. Per philoſophorum ſcholas non cucurriſti, ſed plane cum illis conſueuiſti,

E vt

vt TE inclytus eorum in academia Ienenſi ordo ſummis honoribus lubens dudum exornauerit. Quantum inter Gallos, Batauos & Ruſſos, cum doctiſſimis viris verſando, collegeris fructuum, obſcurum nemini eſſe poteſt, qui TE cum colloquia inſtituit. Ita excultus & expolitus ad medicinæ ſupremos honores adſpiraſti, eosdemque decreto medici ordinis ea facilitate obtinuiſti, qua tribuuntur optime meritis. Non poſſum quin TIBI acclamem:

ΕΥΓΕ ΚΑΛΩΣ ΕΙΗ ΛΟΙΠΑΙΣ ΕΥΧΑΙΣ ΘΕΟΣ ΕΥΦΡΩΝ.

Proficiſcere nunc, DEO duce & comite, virtutique & honeſtati, cum optimis ſtudiis, porro deditus fortunæ optimæ faber eſſe memento. Scripſi a. d. XXIV. Aprilis MDCCXXXVII.

HONORVM LAVDISQVE OMNIS
CANDIDATO CLARISSIMO
IOANNI FABRI, A. M.
FAVSTA QVÆQVE PRECATVR
IOANNES WALLASKAY
M. D. ET ACAD. N. C. SOCIVS.

ETſi non ſim mearum virium tam audax æſtimator, aut ita prorſus oblitus incredibilis humanitatis TVAE, vt ſperem a me proficiſci poſſe, quod TVIS laudibus aliquid addere, vel mutuam beneuolentiam noſtram augere

augere queat; veteri tamen illa & amica conſuetudine, quæ TVVM inter & meum Parentem olim interceſſit, inuitatus, facere non potui, quin TIBI, *doctiſſime Magiſter*, infulis Aſclepiadeis nunc exornando, vel leui epiſtola congratularer. Argumentum diſſertationis TVAE, vt cum Horatio ſcribam, tectum tunica adamantina procedit: quod me inuitat, vt & ipſe quædam in adamante olim obſeruata, digna, vt puto, eruditorum examine, TECVM communicare velim. Certe talia videntur, quæ, ſi longiori accuratiorique obſeruatione comprobata ſint, vtilem commendationem mereantur: ſi vero mihi impoſuerunt mei ſenſus, ipſemet ſane cupio, vt in ſpongiam incumbant. Legenti mihi PLINII *Hiſt. Nat. Libr. XXXVII. Cap. IV.* quo grauis auctor de ſex adamantum generibus exponit, animum ſubiit cogitare, annon forte ab effectu adamantum aliqua eorum inueniri poſſet differentia. Initio quidem experimenta per ignem agitabam: ſed ab hac via, grauiſſimorum virorum auctoritate, qui adamantem omnem ignis vim eludere ſcribunt, deterritus, & officinarum, quibus fortiſſimi ignes excitantur, deſtitutus ſubſidio, ad alia adpellere animum cogebar. Longum eſſet enarrare mea tentamina: id dicam, me, ducente vno experimento ad aliud, ſex acus exiguas diuerſis adamantibus adfricuiſſe, easque ſubtili ſtramini infixas, vitris aqua plenis indidiſſe, & bacillo circumegiſſe, vt obſeruarem, vti quieſcerent. Ex his vnam, vni adamanti affrictam, ſemper ſeptentrionem reſpexiſſe tunc quidem admirabundus, & ſæpe repetito experimento, videbam, videbatque mecum, qui ſuperueniebat, amicus, non minus, quam ipſemet, rei iſti intentus. Hac rei, vti mihi quidem videbatur, nouitate captus, diligenter in curta librorum meorum,

qualis eſſe ſolet peregrinantium, ſuppellectile inueſtigaui, an non aliquis antiquorum, vel recentiorum auctorum, hunc adamantis effectum eruditis expendendum commendaſſet. Cumque inuenirem neminem, qui tam mirabilis euentus aliquam faceret mentionem, & ſæpe repetito experimento viderem, hunc ſolum adamantem, nec alium ex meis, aut aliunde pro examine faciendo acceptis, ea gaudere virtute, vt cum acu ferrea vim communicet, ſemper verſus ſeptentrionem adfrictam partem intendendi; firmiter conſtitueram, vtilem hanc eruditorum curatiori examini commendare obſeruationem. Verum cum ante octiduum experimentum repetere magisque confirmare vellem, vt aliquid certi & ſatis explorati hac in re proferre poſſem, mirum & inexſpectatum hoc vidi, adamantem hunc meum ipſiſſimum, neſcio quo fato, tam laudabili virtute penitus orbatum eſſe. Tanto autem magis demiror hunc mihi certe in exſpectatum euentum, quo certior ſum, me, in faciendo hoc experimento, nullam fallaciam cauſſæ non cauſſæ admiſiſſe, quum & omnes circumſtantias rite expenderim, & ſenſibus non ſolum meis, verum etiam præſentis amici, res explorata fuiſſet. Initio quidem vehementer dolebam hac ratione ereptum mihi iri occaſionem, experimentum iſtud eruditorum oculis ſubiiciendi. Sed quum id non quæſitum, ſed ſponte oblatum, fideliter notauerim, neque videam rationem ſufficientem, cur adamas non poſſit habere qualitatem aliquam cum magnete communem, iterum ad libros confugi, conſuluique, quos ad manus habere licebat, auctores. Hos inter afferebat aliquod ſolatium PETR. VAN. MVSSCHENBROECK *Tent. Exper. Nat. Part. II. pag. 82.* quod per combinationem caſuum ſimilium, firma, vt puto, conſequen-

ſequentia elicere me poſſe exiſtimo. Nam vbi de corporum virtute electrica ita ſcribit: *In genere notandum, difficillimum eſſe dictu, in quibus corporibus obtineat, a quibus abſit hæc vis, cum aliquando in iisdem ſileat hoc tempore, copioſa vero adſit tempore alio:* tantum abſum, vt abiiciendum putem bona fortuna mihi viſum phænomenon, vt potius modeſte iſtud cum naturæ ſcrutatoribus communicandum duxerim. Ipſe quidem diligenter cuſtodiam tam rari phænomeni parentem lapillum, vt ſæpe reuocatis experimentis certum quid inueniam. Si nihil ſucceſſerit, æqua ingenuitate profitebor, quod me ſpes fruſtrata ſit, quam gauiſurus ſum, ſi futura dies me edoctura eſt, quod poſſim cum certitudine plena producere. Quicunque fuerit huius rei profectus, noſtra tamen amicitia nullo dubiorum euentuum diſcrimini expoſita, adamantino nexu colligata, durabit, vt ſpero, & perpetuo incolumis perſtabit. Faxit DEVS, vt honoribus his mactus magis magisque effloreſcas, omnique optatiſſimæ fortunæ ſucceſſu beatus diutius vigeas, & TIBI coniunctiſſimi ciuis ita ſemper memoriam conſerues, vt ipſe numquam TVAM ex animo ſuo imaginem erit dimiſſurus. Vale. Dabam in Academia Fridericiana. VII. Kal. Maii,

M D CC XXXVII.

Hier iſt ein jeder ſelbſt recht ſeines Glückes Schmid,
Dieß kann man wohl an **Dir**, **gelehrter** FABRI, ſpühren.
Erſt theilte **Dir** dein Fleiß der Weißheit Lorbeer mit,
Nun muß **Dich** Aeſculap auch noch, mit Purpur zieren,
Was machts? **Du** triebſt dein Thun mit Klugheit und mit Raht
Du ſuchteſt **Dich** mit ernſt in Künſten Feſt zu gründen
Und was hernach dein Fleiß noch in der Weißheit that,
Kann **Dir** mein ſchlechter Kiel hier ſchwerlich reimend binden.

 Genug!

Genug! man ſieht, daß Dir dein Fleiß viel Glück verheißt
Du wendeſt Dich von hier nach Nordens kalten Gräntzen,
Da wirſt Du, was die Wuht Morbonens niederreißt,
Durch Deinen Raht und Cur am beſten denn ergäntzen.
Zieh glücklich hin! Du haſt nunmehr den Ehren-Sieg,
Doch dencke auch hinfort an den, bey Deinem Glücke,
Der hier mit Dir vergnügt zu gleichen Ehren ſtieg,
Als Deinen guten Freund, ob ſchon entfernt, zurücke.

Dem Hoch zu Ehrenden Herren Doctorando ſchrieb dieſes, ſich Jhme dadurch beſtens zu empfehlen, deſſen Aufrichtigſter Freund und Diener

FRIDERICVS WILHELMVS BRVNE,

MEDICINÆ DOCTOR.

---

* * * * * *

COgnata noſtri portio ſanguinis,
Cur inuidendis creſcis honoribus,
Nec ſpernis omnes hos triumphos
Palladiæ in medio iuuentæ?
Creſcis peregre, nec titulos TIBI
Ignaua ſcribit gratia; nec fauor
Permittit illuſtris deorum,
Laribus vt patriis præeſſes.
Nam primo ab ortu, pectoris ignea
Sinu parentum TE procul indoles
Duxit, per oras exterorum
Roxolidum populos & vrbes.
Sat litterato nobilis otio
Per docta raptus compita, Græciæ

Fontes

Fontes bibiſti, nec Latinæ
Inferior ſtudiis Mineruæ.
Nunc vectus ala præpetis ingeni,
Inter Medentum ſumma adipiſceris
Tropæa, ſucceſſu decenti,
DOCTOR ouans duplici corona.
Hoc eſt, quod olim non temere dabas
De TE futuri ſpes puero altius,
Palmam ſupremam qui teneres
Et Sophiæ & Medicis ſacratam.
Vicit laboris nixus & ingeni
Pinnis citatis, & ſtudio pari:
Nunc voce facunda diſertus
Conſequeris titulos Cathedræ.
Mox TE merentem, quo ſtatuit loco,
Virtus locabit laudis adorea,
Quam fata, Phoebo ſic volente,
Propoſuere TIBI ferendam.
Sed plura blandæ, fama modeſtiæ
Momenta honorum tranſilit, & nouos
Doctrina NOSTRO FABRI plauſus
Diſſimulat pudibunda vultu.
Dimitte curas interea graues,
Et fide diuis: ſic TIBI copia
Manabit ad plenum reuertens
Ars Medicinæ opulenta cornu.
Sic noſtræ memor PANNONIAE, diu
Optata FRATRI gaudia diuide,
Qui deprecatur nunc vt olim,
Ne patriæ penitus parentes.

Vitembergæ Saxon. XII.
Calend. Maii, 1737.

Hæc honori, amorique ac memoriae clariſſimi Dn. Candidati, Conſobrini ſui longe deſideratiſſimi, gratulabundus pandebat

IOANNES SAMVEL MARTINI,
LL. ARTIVM CVLTOR.

Freund

FReund ſchau die Lorbern an, die in dem ſchönen Sachſen,
Wo edle Künſte blühn auf Pindus Höhen wachſen.
Nicht wahr, ſie reitzten **Dich**? Kunſt Wiſſenſchaft, Verſtand
Und deren edler Trieb zog **Dich** in dieſes Land:
Drum brichſt du nun mit Luſt, und zwar zum zweiten male,
Zu **Deinem** Lorber-Krantz in Halle an der Sale
Die ſchönſten Reiſer ab. Ihr angenehmes Grün
Zeigt, da ſie unverwelckt um **Deinen** Scheitel blühn,
Was **Du**, **Hochedler-Freund**, was wir von **Dir** zu Hoffen.
Es ſtehet **Dir** der Weg zum ſchönſten Glücke offen,
Das einem edlen Geiſt den Zutritt nie verſagt,
Der ſo wie **Du** der Kunſt und Tugend nachgeiagt.

Mit dieſen wenigen Zeilen wolte dem
HErn Doctorando ſeinen erge-
benſten Glückwunſch abſtatten,
deſſen Verbundenſter Diener

SAMVEL RAYMANN,

HVNG. MEDIC. CVLTOR.